

ПРО РЕЗУЛЬТАТИ НАУКОВОЇ ТА НАУКОВО-ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ІНСТИТУТУ ОБДАРОВАНОЇ ДИТИНИ НАПН УКРАЇНИ ЗА 2018-2022 рр. ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЙОГО РОЗВИТКУ

*За результатами наукової доповіді на засіданні Президії НАПН України
22 серпня 2022 р.*

<https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4207>

ГАЛЬЧЕНКО

Максим Сергійович

доктор філософських наук,
директор Інституту
обдарованої дитини
Національної академії
педагогічних наук України,
м. Київ, Україна

Анотація. У доповіді презентовано результати наукової та науково-організаційної діяльності Інституту обдарованої дитини НАПН України за 2018-2022 рр. та перспективи його розвитку.

Зокрема зазначено, що наукову діяльність Інституту спрямовано на здійснення науково-методичного супроводу державної політики у сфері освіти, підтримки та розвитку обдарованих дітей і молоді. Проблемне поле наукових та організаційних завдань пов'язане з дослідженням стратегій і методів розвитку творчої особистості; впровадженням інформаційно-технологічного забезпечення розвитку академічної обдарованості старшокласників на засадах синергетики; діагностикою обдарованості, вивченням впливу когнітивних та особистісних чинників на професійне самовизначення обдарованих учнів ліцею; розробленням дидактичних основ і методичного забезпечення організації освітнього процесу для інтелектуально обдарованих учнів ліцеїв; створенням та імплементацією освітніх програм спеціалізованої освіти наукового спрямування для обдарованих учнів гімназій та ліцеїв в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти; соціально-психологічною адаптацією учнів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів загальної середньої освіти; забезпеченням цілісного інноваційного науково-методичного супроводу наукової освіти; розробленням і впровадженням у сферу наукової освіти наукового, програмного, навчального та методичного забезпечення нового покоління.

Наукові результати вчених Інституту впроваджено в освітній процес на локальному та всеукраїнському рівнях. Усього об'єктів упровадження — 83, з них: закладів вищої освіти — 31, закладів загальної середньої освіти — 10, закладів післядипломної педагогічної освіти — 14, закладів позашкільної освіти — 2, установ, підприємств, організацій — 26, зокрема наукових установ НАПН України — 7.

Інститут виступив організатором 80 науково-практичних заходів, з-поміж яких: міжнародних — 15; всеукраїнських — 56; регіональних — 9; організовано і проведено 5 Всеукраїнських конкурсів «Творчий учитель – обдарований учень» і 5 Всеукраїнських конкурсів «Школа — джерело талантів».

За звітний період науковці Інституту підготували: 4 монографії, 15 збірників наукових праць, 24 матеріали конференцій; 12 методичних посібників, 9 методичних рекомендацій, 2 аналітичні довідки, 1 проєкт освітньої програми, 1 навчальний посібник; 1 практичний посібник, 1 робочий зошит. Опубліковано 658 статей, серед яких у фахових виданнях — 277, у виданнях, що індексуються в міжнародних

наукометричних баз даних (Web of Science і Scopus) — 36. Здійснено випуск 20 номерів науково-практичного журналу «Освіта та розвиток обдарованої особистості».

Інститут є засновником періодичного видання «Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи» та співзасновником двох наукових періодичних видань: науково-методичного журналу «Освіта та розвиток обдарованої особистості» і науково-методичного журналу «Мистецтво та освіта». Усі періодичні видання Інституту включено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України.

Поширенню і впровадженню результатів наукової діяльності сприяє активна співпраця з міжнародними організаціями. Інститут входить до робочої групи Європейської федерації академії наук (ALLEA) з наукової освіти, Всесвітньої ради для обдарованих і талановитих дітей, Європейської ради з питань високих здібностей.

Ключові слова: Інститут обдарованої дитини НАПН України; обдарованість; розвиток; діагностика обдарованості; наукова освіта; спеціалізована освіта наукового спрямування.

Науково-дослідну роботу Інститут обдарованої дитини Національної академії педагогічних наук України (далі Інститут) здійснює у шести відділах, у яких працюють 60 вчених. Серед науковців Інституту працюють 1 академік НАПН України та 2 члени-кореспонденти НАПН України, 14 докторів наук і 22 кандидати наук. За п'ять років відсоток наукових працівників з науковим ступенем збільшився і на сьогодні становить 60%.

Наукові дослідження в Інституті проводять відповідно до Закону України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки» від 11 липня 2001 р., Переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2022 р., затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 7 вересня 2011 р. № 942 (зі змінами); Пріоритетних напрямів (тематик) наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок Національної академії педагогічних наук України на 2018-2022 рр., схвалених загальними зборами НАПН України 17 листопада 2017 р.

Упродовж звітнього періоду вчені Інституту проводили дослідження за такою галузевою тематикою: «Філософія освіти», «Педагогіка і психологія освітнього процесу», «Психологічні основи творчості та обдарованості», «Соціальна педагогіка та соціальна робота», урахувавши специфіку феномена обдарованості, необхідності

особливих підходів до освіти обдарованих дітей та молоді. Також виконано одне прикладне наукове дослідження за тематикою підтримки молодих вчених. У цей період вчені Інституту виконували 14 наукових досліджень, серед яких 4 фундаментальні та 10 прикладних. Завершено 2 фундаментальні та 9 прикладних наукових досліджень. Нині виконується 6 досліджень, із яких одне прикладне наукове дослідження завершується у 2022 р.

Наукову діяльність Інституту спрямовано на здійснення науково-методичного супроводу державної політики у сфері освіти, підтримки та розвитку обдарованих дітей та молоді. Проблемне поле наукових та організаційних завдань пов'язане з:

- дослідженням стратегій і методів розвитку творчої особистості;
- впровадженням інформаційно-технологічного забезпечення розвитку академічної обдарованості старшокласників на засадах синергетики;
- діагностикою обдарованості, вивченням впливу когнітивних та особистісних чинників на професійне самовизначення обдарованих учнів ліцею;
- розробленням дидактичних основ і методичного забезпечення організації освітнього процесу для інтелектуально обдарованих учнів ліцеїв;
- створенням та імплементацією освітніх програм спеціалізованої освіти наукового спряму-

вання для обдарованих учнів гімназій та ліцеїв в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти;

- соціально-психологічною адаптацією учнів в умовах інформаційно-освітнього середовища закладів загальної середньої освіти;
- забезпеченням цілісного інноваційного науково-методичного супроводу наукової освіти;
- розробленням і впровадженням у сферу наукової освіти наукового, програмного, навчального та методичного забезпечення нового покоління (Малиношевська, 2022).

У 2021 р. Інститут пройшов державну атестацію відповідно до Закону України «Про наукову і науково-технічну діяльність», Порядку проведення державної атестації наукових установ, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 19 липня 2017 р. № 540. За її результатами Інститут зараховано до I кваліфікаційної групи (наказ МОН України «Про результати державної атестації наукових установ» від 2 червня 2021 р. № 615).

Наукові дослідження, які виконувалися в Інституті, відповідають його статутним завданням, відзначаються актуальністю. Отримані результати виконання фундаментальних досліджень містять нові знання, які використані для подальшого розвитку філософії, психології та педагогіки, а також продовжуються новими актуальними прикладними дослідженнями. Результати прикладних досліджень сприяють вирішенню актуальних освітніх проблем щодо особливостей роботи з обдарованими учнями.

Дослідження виконані відповідно до технічних завдань і на належному науковому рівні, що підтверджено відповідними протоколами засідань вченої ради, висновками зовнішніх експертів, актами здавання-приймання завершених наукових робіт. Кінцеві результати виконаних досліджень подано у вигляді наукової, науково-виробничої та навчальної продукції і впроваджено в освітню практику, що засвідчено відповідними довідками. Продукцію, підготовлену за результатами наукових досліджень, розміщено в Електронній бібліотеці НАПН України. Станом на 1 липня 2022 р. у відкритому доступі ресурсу розміщено понад 300 повнотекстових наукових, науково-виробничих та освітніх ресурсів, до яких звернулися майже 123,4 тис. респондентів. Фактів порушення термінів підготовки, оприлюднення і видання наукової продукції Інституту не виявлено.

У процесі виконання завершених досліджень отримано науково та практично значущі результати, а саме:

- визначено методологічні принципи формування творчої особистості в контексті розвитку сучасного суспільства;
- узагальнено дидактичні основи організації освітнього процесу в наукових ліцеях;
- визначено теоретичні засади розроблення та реалізації освітніх програм для обдарованих дітей в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти;
- виокремлено теоретичні та методичні основи ідентифікації обдарованості в освітньому процесі;
- визначено когнітивні та особистісні чинники розвитку обдарованості учнів у закладах загальної середньої освіти;
- розроблено оригінальні та адаптовано інноваційні закордонні діагностичні методики виявлення обдарованості та чинників її розвитку у дітей та молоді, які апробовані та комп'ютеризовані.

Істотними науковими та практичними надбаннями стали:

- концептуальні засади: конструювання змісту освіти в наукових ліцеях; розроблення і реалізації освітніх програм спеціалізованої освіти наукового спрямування для обдарованих учнів гімназій та ліцеїв в умовах інтеграції формальної і неформальної освіти; діагностики практичного інтелекту учнівської молоді; діагностики самовизначення щодо майбутньої професії учнів ліцею; психолого-педагогічної підтримки обдарованої особистості старшокласників закладів загальної середньої освіти в інформаційній мережі;
- моделі: освітніх програм спеціалізованої освіти наукового спрямування для обдарованих

учнів гімназій та ліцеїв в умовах інтеграції формальної та неформальної освіти; практичного інтелекту учнівської молоді; інтелектуальної обдарованості старшокласників, їхньої здатності та схильності до дослідницької діяльності; когнітивних та особистісних чинників самовизначення щодо майбутньої професії обдарованих учнів ліцею; інтерактивної психолого-педагогічної підтримки обдарованих старшокласників в інтернет-середовищі; соціалізації обдарованих учнів у закладах загальної середньої освіти; соціально-психологічної адаптації обдарованих учнів в інформаційно-освітньому середовищі закладів загальної середньої освіти;

уподобань учнів; педагогічної діагностики обдарованості та ін.;

- проєкт освітньої програми для закладів спеціалізованої освіти наукового спрямування.

Здійснено адаптацію та апробацію, розробку й комп'ютеризацію ефективних діагностичних методик для роботи з обдарованими дітьми (тест «Типи креативності» К. Венкера; модифіковані тести креативності Р. Вільямса; тест розумового розвитку для абітурієнтів та старшокласників (АСТУР); тест емоційної спрямованості Б. Додонова; тест структури інтелекту Р. Амтхауера; методика діагностики особистісних факторів розвитку обдарованості; експертна оцінювальна анкета для визначення учнів з ознаками інтелектуальної та академічної обдарованості та ін.), профорієнтаційно-діагностичної тестової системи «Інтереси та здібності» тощо.

Зазначені теоретичні здобутки підтверджено результатами відповідних психолого-педагогічних експериментів. Упродовж п'яти років організовано та проведено 9 експериментів на рівні наукової установи за рішенням вченої ради. У процесі експериментальної роботи здійснено апробацію діагностичного інструментарію виявлення обдарованості та чинників її розвитку; методик і методик розвитку обдарованості у дітей та молоді; методик психолого-педагогічної підтримки соціалізації обдарованих учнів тощо.

За звітний період Інститут уклав 55 угод про співпрацю, з них із закладами загальної середньої освіти — 28, закладами позашкільної освіти — 1, закладами вищої освіти — 16. Також укладено 2 угоди із зарубіжними партнерами.

Широкого наукового і суспільного резонансу отримав спільний проєкт Інституту обдарованої дитини НАПН України, Малої академії наук України та Міністерства освіти і науки України у напрямі підтримки та розвитку STEM-освіти

- методики: психолого-педагогічної підтримки обдарованих старшокласників в інтернет-середовищі; запобігання деструктивної соціалізації обдарованих старшокласників закладів загальної середньої освіти; педагогічної діагностики практичного інтелекту учнівської молоді в закладах освіти; діагностики особистісних факторів розвитку інтелектуальної обдарованості старшокласників; діагностики інтересів, схильностей та

«Віртуальний STEM-центр Малої академії наук України — STEM-лабораторія МАНЛаб. STEM-лабораторія МАНЛаб пропонує дистанційну й очну фахову методичну та технологічну допомогу в організації STEM-навчання учнівської молоді України і спеціалізується на здійсненні досліджень у галузі природничих дисциплін: фізика, хімія, біологія, географія, астрономія, екологія, мінералогія. Освітнє середовище STEM-лабораторії містить навчальні програми, методичні матеріали, віртуальні лабораторії, які можуть бути корисними для учнів, студентів, вчителів, науковців (Довгий & Гальченко, 2020).

Інноваційним проектом у площині інтеграції формальної та неформальної освіти став пілотний проект «STEAM-уроки в музеї світового мистецтва» (інтегровані уроки географії, математики, фізики), що увійшов до програми освітніх послуг музею Ханенків. Проект реалізує Інститут обдарованої дитини НАПН України спільно з Національним центром МАН України, Музеєм світового мистецтва Богдана та Варвари Ханенків, школою I-III ступенів № 70 Шевченківського району і школою I-III ступенів № 90 Печерського району м. Києва. Уперше під час підготовки та прове-

дення інтегрованих, практикоспрямованих занять за тематикою шкільної програми, використано як простір музею, так і його експонати. Особливістю педагогічного дизайну плану уроку в музеї, як «вільного практикуму», є організація інтерактивного освітнього процесу «відкриття через дослідження» в залах музею на основі логічного представлення обраної теми, що налаштовує дитину на критичні роздуми, творчі інсайти, активну взаємодію, виконання пошукових завдань та креативних конструкторських мініпроектів (Поліхун та ін., 2021).

Освітня спільнота високо оцінила довготривалу програму науково-практичних семінарів для вчителів закладів загальної середньої та позашкільної освіти, що її підготував та реалізував Інститут спільно з МАН України, а саме: «Розроблення спеціальних освітніх програм для обдарованих дітей, схильних до дослідницької діяльності» та «Дослідницький STEM-проект, планування, організація, реалізація» на базі лабораторії експериментальних досліджень МАНЛаб. У результаті проведення циклу науково-практичних заходів ознайомлено слухачів з видами і можливостями дослідницьких STEM-проектів; проведено практичні заняття з підготовки та реалізації STEM-проекту; представлено міжнародний досвід створення та реалізації спеціальних освітніх програм для обдарованих дітей в умовах інтеграції формальної та неформальної освіти; розкрито генеральні підходи розроблення спеціальних освітніх програм для обдарованих дітей; презентовано приклади спеціальних освітніх програм для обдарованих дітей, які схильні до дослідницької діяльності (Поліхун та ін., 2021).

Широкий науковий і суспільний резонанс отримали напрацювання щодо ідентифікації обдарованої особистості в освітньому процесі

закладів середньої освіти. Проведене дослідження обізнаності та ставлення педагогічної спільноти, здобувачів освіти та батьків до діагностики й супроводу розвитку обдарованої особистості (опитано понад 52 тис. респондентів) виявило готовність працівників закладів освіти ідентифікувати обдарованих здобувачів освіти та працювати з ними за умови відповідного забезпечення. Узагальнено уявлення педагогічної спільноти, здобувачів освіти та батьків про обдарованість, описано потреби батьків та вчительської спільноти щодо діагностики та супроводу розвитку обдарованої особистості, а також їхні погляди на розвиток системи освіти в Україні (Мельник & Малиношевська, 2022).

Інститут спільно з МАН України розробив Концепцію міжнародної конкурсної діяльності Національного центру «Мала академія наук України», яка сприяє щорічному відбору та підготовці учнів-членів МАН до участі в міжнародних інтелектуальних змаганнях. З-поміж них варто назвати Міжнародну конференцію юних дослідників — ICYS, яка є особливим видом індивідуальних змагань з фізики, математики, інформатики та екології для учнів 14-18 років. Упродовж року проводиться національний етап конкурсного відбору учасників конференції, який передбачає такі стадії: онлайн-реєстрація учасників; психолого-педагогічне тестування; віртуальні зустрічі з членами відбіркової комісії, що їх проводять англійською мовою; навчання в дистанційній школі молодого вченого; очна підготовка до участі в міжнародних змаганнях. У результаті формується команда юних дослідників, які представляють результати власного наукового дослідження (у галузі теоретичної чи прикладної фізики, екології довкілля, екології життя, математики або інформатики) на міжнародному конкурсі юних дослідників.

За участі вчених Інституту підготовлено Стандарт спеціалізованої освіти наукового спрямування, який затверджено наказом МОН України від 16 жовтня 2019 р. № 1303. Стандарт визначає зміст спеціалізованої освіти наукового спрямування, що здобувається на рівнях базової та профільної середньої освіти; загальний обсяг навчального навантаження здобувачів освіти закладів спеціалізованої освіти наукового профілю; додаткові до визначених державними стандартами загальної середньої освіти вимоги до їх компетентностей і результатів дослідно-орієнтованого навчання.

Про результати наукової та науково-організаційної діяльності Інституту обдарованої дитини НАПН України за 2018-2022рр. та перспективи його розвитку

СПІВПРАЦЯ З МАЛОЮ АКАДЕМІЄЮ НАУК УКРАЇНИ

Проводиться підготовка вчителів закладів загальної середньої та позашкільної освіти до роботи з обдарованими учнями і використання дослідницького підходу у навчання

Упроваджено:

- методики діагностики рівня здібностей, обдарувань;
- технологію підготовки обдарованої молоді до участі в міжнародних заходах дослідницького спрямування;
- програму з розвитку дослідницьких компетентностей учнів-членів МАН;
- методіку створення навчальних STEM-проектів та інші.

На виконання плану заходів із запровадження Концепції реалізації державної політики у сфері реформування загальної середньої освіти «Нова українська школа» (зокрема із запровадження спеціалізованої освіти наукового спрямування) подано пропозиції до проекту Положення про науковий ліцей і науковий ліцей-інтернат, узагальнено дидактичні основи організації освітнього процесу у ліцей.

Наукові результати вчених Інституту впроваджено в освітній процес на локальному та всеукраїнському рівнях. Усього об'єктів впровадження — 83, з них: закладів вищої освіти — 31, закладів загальної середньої освіти — 10, закладів післядипломної педагогічної освіти — 14, закладів позашкільної освіти — 2, установ, підприємств, організацій — 26, зокрема наукових установ НАПН України — 7. Моніторинг впровадження результатів наукових досліджень Інституту систематично здійснюється упродовж трьох років після завершення дослідження. Збираються та аналізуються дані щодо способу оприлюднення, розповсюдження і використання продукції, показники перегляду і скачувань з [Електронної бібліотеки НАПН України](#) та інших джерел, відгуків

Про результати наукової та науково-організаційної діяльності Інституту обдарованої дитини НАПН України за 2018-2022рр. та перспективи його розвитку

Упровадження результатів досліджень у літніх школах Малої академії

психологів та вчителів закладів загальної середньої та позашкільної освіти тощо.

Учені Інституту здійснюють науково-експертну діяльність в 11 експертних радах, комісіях, робочих групах, зокрема: робоча група з питань впровадження STEM-освіти в Україні (наказ МОН України від 29 лютого 2016 р. № 188); експертні предметні комісії з географії, математики, економіки, підприємливості та фінансової грамотності МОН України (наказ МОН України «Про утворення предметних (галузевих) експертних комісій та експертних груп» від 21 січня 2021 р. № 95); комісії з акредитації освітніх програм Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти за спеціальностями 51 — Економіка, 73 — Менеджмент, 14 — Середня освіта (за предметними спеціальностями) (Реєстр експертів Національного агентства (додаток від 26 січня 2021 р.)) та інші.

Науковці Інституту постійно здійснюють рецензування рукописів видавничої продукції (друкованих та електронних видань) для рекомендації їх до публікації (друку). Зокрема, за звітний період підготовлено близько 40 рецензій на наукову, виробничо-практичну, навчальну продукцію.

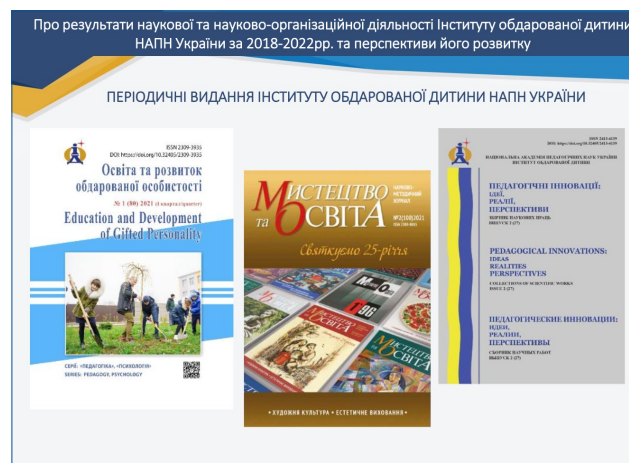
Науковий доробок Інституту було представлено на 8 освітянських виставках, що відзначено 4 медалями та 12 дипломами.

У звітному періоді Інститут виступив організатором 80 науково-практичних заходів, серед яких: міжнародних — 15; всеукраїнських — 56; регіональних — 9; організовано і проведено 5 Всеукраїнських конкурсів «Творчий учитель — обдарований учень» і 5 Всеукраїнських конкурсів «Школа — джерело талантів». Особливу увагу серед наукової та освітянської спільноти привертає міжнародна науково-практична конференція «Обдаровані діти — скарб нації». Захід проводиться з метою обміну досвідом щодо теоретичних і практичних способів розв'язання проблем виявлення, діагностики, підтримки та супроводу обдарованої особистості в освітньому середовищі. Щоразу у заході беруть участь відомі фахівці з різних країн світу. Зокрема, у 2021 р. проблематика конференції об'єднала більше 1 тис. вчених та освітян, інтереси яких спрямовані на особливості роботи з обдарованими дітьми та молоддю. Кількість учасників науково-практичних заходів, що проводяться Інститутом, постійно зростає. Лише за 2021 р. учасниками науково-практичних заходів Інституту стали більше 5 тис. осіб. За результатами проведених заходів підготовлено

резольції, рекомендації, збірники тез та матеріалів, які розміщені на сайті установи та сторінках у соціальних мережах.

Отримані результати наукових досліджень представлено у вигляді наукової, науково-виробничої, навчальної продукції. За звітний період вчені Інституту підготували: 4 монографії, 15 збірників наукових праць, 24 матеріали конференцій; 12 методичних посібників, 9 методичних рекомендацій, 2 аналітичні довідки, 1 проєкт освітньої програми, 1 навчальний посібник; 1 практичний посібник, 1 робочий зошит. Опубліковано 658 статей, серед яких у фахових виданнях — 277, у виданнях, що індексуються в міжнародних науково-метричних базах даних (Web of Science і Scopus) — 36. Здійснено випуск 20 номерів науково-практичного журналу «Освіта та розвиток обдарованої особистості».

Інститут є засновником періодичного видання «Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи» та співзасновником двох наукових періодичних видань: науково-методичного журналу «Освіта та розвиток обдарованої особистості» і науково-методичного журналу «Мистецтво та освіта». Усі періодичні видання Інституту включено до категорії «Б» Переліку наукових фахових видань України.

Поширенню і впровадженню результатів наукової діяльності сприяє активна співпраця з міжнародними організаціями. Інститут входить до робочої групи Європейської федерації академій наук (ALLEA) з наукової освіти, Всесвітньої ради для обдарованих і талановитих дітей, Європейської ради з питань високих здібностей. Нещодавно започатковано співпрацю з Центром науки Коперник (Польща) щодо створення і діяльності Клубів молодого дослідника.

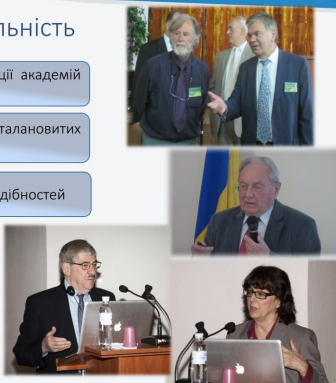
За період 2017-2021 рр. проведено кілька робочих зустрічей з провідними фахівцями із

Про результати наукової та науково-організаційної діяльності Інституту обдарованої дитини НАПН України за 2018-2022рр. та перспективи його розвитку

Міжнародна діяльність

- Робоча група Європейської федерації академії наук (ALLEA) з наукової освіти
- Всесвітня рада для обдарованих і талановитих дітей
- Європейська рада з питань високих здібностей

Інститут є організатором та координатором циклу семінарів «Сучасний погляд на обдарованість та розвиток талантів» за участі відомих педагогів, визнаних фахівців у галузі обдарованості світу

США, Франції, Канади, Нідерландів, Німеччини, Польщі, Китаю, Литви, які досліджують проблеми обдарованості. Унаслідок цього значно поживалися співпраця з міжнародними партнерами.

Інститут є організатором і координатором циклу семінарів «Сучасний погляд на обдарованість та розвиток талантів» за участі видатних педагогів сучасності, визнаних фахівців у галузі обдарованості, які перебували в Україні на запрошення Інституту, — професорів Університету Коннектикуту Дж. Рензуллі та С. Ріс (США), професора Кеслтонського державного коледжу Тревора Дж. Теббса (США), професора Радбодського університету Неймегену Франса Монкса (Нідерланди) та визнаного фахівця в супроводженні обдарованих і талановитих дітей/підлітків з важкими соціальними та емоційними проблемами доктора Ганса ван Елтена (Нідерланди); організовано цикл лекцій за участі віцепрезидента Міжнародної ради філософських досліджень з дітьми, генерального секретаря Корейської академії, професора Національного університету Південної Кореї Жионгсанг Парк Джин-Вана, президента-засновника Канадської національної конференції з інновацій, професора Університету Квебеку Лариси Шавініної та ін.

Про результати наукової та науково-організаційної діяльності Інституту обдарованої дитини НАПН України за 2018-2022рр. та перспективи його розвитку

Міжнародна діяльність

Вручення диплому закордонного члена НАПН України відомому вченому, професору П'єр Жан Лену під куполом Французької академії наук.

Також за звітний період науковці Інституту взяли участь у міжнародному проєкті «StarT», що його розпочав на честь столітнього ювілею незалежності Фінляндії LUMA-центр Фінляндії (2017 р.).

Провідну роль у науково-організаційній діяльності відіграє вчена рада Інституту. За п'ять років проведено 58 засідань, на яких розглянуто приблизно 300 питань щодо діяльності установи, зокрема: визначення стратегії розвитку Інституту та перспективних напрямів наукової діяльності; здійснення наукової оцінки тематики та результатів наукових досліджень; планування наукових досліджень; моніторингу впровадження результатів наукових досліджень; здійснення освітньої діяльності тощо.

У 2018 р. Інститут отримав ліцензію Міністерства освіти і науки України на освітню діяльність у сфері вищої освіти на третьому (освітньо-науковому) рівні (наказ МОН України від 18 січня 2018 р. № 53-л, у 2021 р. ліцензію переоформлено — наказ МОН України від 27 вересня 2021 р. № 189-л) у галузі «01 Освіта/Педагогіка», спеціальність «011 Освітні, педагогічні науки», спеціалізація «Освіта та розвиток обдарованої особистості» з ліцензійним обсягом 7 осіб.

Інститут обдарованої дитини НАПН України у 2021/22 навчальному році здійснив процедуру акредитації освітньо-наукової програми «Освіта та розвиток обдарованої особистості» (протокол Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти № 19(3) від 14 грудня 2021 р.).

Якість освітньої та наукової підготовки здобувачів вищої освіти в аспірантурі належить до першочергових та пріоритетних напрямів діяльності Інституту. В освітньому процесі впроваджується індивідуальний супровід освітньої програми, індивідуальні консультації, компетентнісно-професійний підхід. Загальна чисельність аспірантів (станом на кінець 2021 р.) становить 8 осіб, із них: за державним замовленням — 4 особи (з відривом від виробництва — 4), за кошти фізичних і юридичних осіб — 4 особи (з відривом від виробництва — 2, без відриву від виробництва — 2).

Також для підтримки молодих науковців в Інституті започатковано наукові школи:

- «Філософія економіки і проблем інноваційного розвитку мислення», керівник — Ільїн Володимир Васильович, доктор філософських наук, професор, член-кореспондент НАПН України;
- «Проектування інформаційно-освітнього середовища», керівник — Мадзігон Василь Мико-

лайович, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член (академік) НАПН України;

- «Педагогічне проектування», керівник — Тименко Володимир Петрович, доктор педагогічних наук, професор;

- «Дидактика обдарованих осіб», керівник — Волощук Іван Степанович, доктор педагогічних наук, доцент.

В Інституті створено Раду молодих вчених, представники якої входять до Ради молодих вчених НАПН України. Члени ради отримали заохочення та відзнаки, зокрема М.М. Міленіна, кандидат педагогічних наук, отримувала стипендію Кабінету Міністрів України для молодих вчених, О.В. Твардовська, кандидат філософських наук, була лауреатом премії Верховної Ради України для найталановитіших молодих учених у галузі фундаментальних і прикладних досліджень та науково-технічних розробок.

На підставі викладеного можна зробити висновки, що в Інституті обдарованої дитини НАПН України наукова та науково-організаційна робота здійснюється на належному рівні. Водночас необхідно вирішити певні завдання, що сприятимуть підвищенню ефективності роботи наукової установи та її подальшого розвитку:

- доцільним є поглиблення досліджень теоретико-практичних проблем діагностики різних видів обдарованості, вивчення чинників розвитку обдарованої особистості залежно від виду обдарованості, обґрунтування комплексу засобів діагностики чинників розвитку обдарованої особистості;

- необхідно посилити створення і впровадження психолого-педагогічних інновацій, спрямованих на розвиток та підтримку обдарованих учнів у системі загальної середньої освіти та на інших рівнях освіти, зокрема з урахуванням тенденцій розширення цифровізації освіти, розвитку освітніх цифрових сервісів та ресурсів;

- посилити створення інноваційних проєктів з наукової освіти та у площині інтеграції формальної та неформальної освіти за участі вітчизняних стейкхолдерів і міжнародних партнерів Інституту;

- активізувати висвітлення результатів наукових досліджень та науково-організаційної діяльності у ЗМІ, соціальних медіа та офіційному сайті Інституту;

- підвищити публікаційну активність науковців Інституту у зарубіжних виданнях з високим імпаکت-фактором (Scopus, Web of Science та ін.);

- вжити необхідних організаційних та управлінських заходів для якісного покращення кадрового складу Інституту, зокрема, комплектування кадрами вищої наукової кваліфікації.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Волощук, І.С., Киричук, В.О., Мадзігон, В.М., Мелешко, В.В., Рудик, Я.М., Шуленок, О.С., & Яременко, Л.А. (2021). *Дидактико-методичні засади організації навчального процесу в закладах освіти для інтелектуально обдарованих учнів* : методичні рекомендації. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/728951/>
- Довгий, С.О., & Гальченко, М.С. (2020). Про співпрацю Інституту обдарованої дитини НАПН України і Малої академії наук України щодо запровадження спеціалізованої освіти наукового спрямування. Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 19 березня 2020 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 2(1). <https://doi.org/10.37472/2707-305X-2020-2-1-2-4>
- Закон України «Про наукову і науково-технічну діяльність». (2015, 26 листопада). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19>
- Закон України «Про пріоритетні напрями розвитку науки і техніки». (2001, 11 липня). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2623-14>
- Кабінет Міністрів України. (2011, 7 вересня). *Про затвердження переліку пріоритетних тематичних напрямів наукових досліджень і науково-технічних розробок на період до 2022 року* (942). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/942-2011-п>
- Кабінет Міністрів України. (2017, 19 липня). *Про затвердження Порядку проведення державної атестації наукових установ* (540). <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/540-2017-п>
- Малиношевська, А.В. (2022). Інститут обдарованої дитини Національної академії педагогічних наук України. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4116>
- Мельник, М.Ю., & Малиношевська, А.В. (2022). Про результати опитування учнів, батьків і вчителів про освітні проблеми в умовах воєнного стану. Наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 19 травня 2022 р. *Вісник Національної академії педагогічних наук України*, 4(1). <https://doi.org/10.37472/v.naes.2022.4142>
- Міністерство освіти і науки України. (2019, 16 жовтня). *Про затвердження Стандарту спеціалізованої освіти наукового спрямування* (1303). <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1303729-19>
- Національна академія педагогічних наук України. (2022, 22 серпня). *22 серпня 2022 року на засіданні Президії НАПН України розглянуто актуальне питання*. Facebook. <https://bit.ly/3F1aPNn>
- Поліхун, Н.І., Постова, К.Г., Сліпучіна, І.А., & Горбань, Л.В. (2021). *Розроблення та реалізація освітніх програм спеціалізованої освіти наукового спрямування* : методичні рекомендації. Київ: Інститут обдарованої дитини НАПН України. <https://lib.iitta.gov.ua/729020/>

ON THE RESULTS OF RESEARCH ACTIVITIES OF THE INSTITUTE OF THE GIFTED CHILD OF THE NATIONAL ACADEMY OF EDUCATIONAL SCIENCES OF UKRAINE IN 2018-2022 AND PROSPECTS FOR ITS DEVELOPMENT

According to the results of the scientific report at the meeting of the Presidium of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, August 22, 2022

Maksym Halchenko

DSc in Philosophy, Director, Institute of the Gifted Child of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine, Kyiv, Ukraine

Abstract. *The report presents the results research activities of the Institute of the Gifted Child of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine for 2018-2022 and prospects for its development.*

In particular, it was noted that the scientific activity of the Institute is aimed at implementing scientific and methodological accompaniment of state policy in the field of education, support and development of gifted children and youth. The problem field of scientific and organisational tasks is related to: the study of strategies and methods of creative personality development; implementation of information and technological support for the development of academic giftedness of high school students on the basis of synergy; diagnosis of giftedness, study of the influence of cognitive and personal factors on the professional self-determination of the gifted lyceum students; the development of didactic foundations and methodical support for the organisation of the educational process for intellectually gifted students of lyceums; creation and implementation of educational programs of specialised scientific education for the gifted students of gymnasiums and lyceums in conditions of integration of formal and informal education; socio-psychological adaptation of students in the informational and educational environment of general secondary education institutions; providing integral innovative scientific and methodical support of scientific education; development and implementation of scientific, software, educational and methodical support of a new generation in the field of scientific education.

The scientific results of the Institute's researchers are implemented in the educational process at the local and all-Ukrainian levels. A total of 83 implementation objects. Among them are 31 higher education institutions, ten general secondary education institutions, 14 in-service teacher training institutions, two out-of-school education institutions, and 26 other institutions, establishments and organisations, including seven institutions under the umbrella of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine.

The Institute has held 80 scientific and practical events, including 15 international, 56 All-Ukrainian, nine regional, five All-Ukrainian competitions "Creative Teacher — Gifted Student" and five All-Ukrainian competitions "School — the Source of Talents".

During the reporting period, researchers of the Institute prepared: four monographs, 15 collections of scientific works, 24 conference materials, 12 methodical manuals, nine methodical recommendations, two analytical references, one draft educational programme, one study guide, one practical guide, and one workbook. 658 articles were published, including 277 in specialised professional periodicals, and 36 in periodicals indexed in the international citation databases (Web of Science and Scopus). Twenty issues of the scientific and practical journal "Education and Development of the Gifted Personality" were published.

The Institute is the founder of the periodical "Pedagogical Innovations: Ideas, Realities, Perspectives" and co-founder of two scientific and methodical journals "Education and Development of the Gifted Personality" and "Art and Education". All periodicals of the Institute are included in category "B" of the List of Scientific and Professional Editions of Ukraine.

The dissemination and implementation of the results of scientific activity is facilitated by active cooperation with international organisations. The Institute is a member of the All European Academies (ALLEA) working group on science education, the World Council for Gifted and Talented Children, and the European Council for High Ability.

Keywords: *Institute of the Gifted Child of NAES of Ukraine; giftedness; development; giftedness diagnostics; scientific education; specialised scientific education.*

Дата публікації: 21 жовтня 2022 р.